

113. Білецький Р.Г., Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна.

СТАН ВИРОБНИЦТВА НУТУ ТА КВАСОЛІ В УКРАЇНІ

Забезпечення продовольчої незалежності держави, є одним із ключових і пріоритетних завдань для сільськогосподарських виробників України. Успішне виконання цього завдання значною мірою залежить від вирощування продовольчих культур, які дають високі врожаї та забезпечують хорошу рентабельність, що в свою чергу впливає на експортний потенціал країни. Важливу роль у цьому відіграють нішеві культури.

Обсяг виробництва (валовий збір) квасолі та нуту					
	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Квасоля, тис. т.	75,14	79,79	58,87	70,95	89,0
Нут, тис. т.	14,22	9,34	4,13	6,25	9,1

Нішеві культури — це традиційно сільськогосподарські культури, які вирощуються у сівозміні поряд з основними культурами. Проте, сучасні «короткі» сівозміни та технології монокультурного землеробства, витіснили нішеві культури із сільськогосподарських циклів, що призвело до їхнього дефіциту.

Повномасштабне вторгнення РФ поставило українських аграріїв у надзвичайно складні умови, пов'язані з високими ризиками. Якщо в довоєнний період більшість аграрних виробників працювали за ustalеними схемами виробництва та збуту, орієнтуючись переважно на експорт, то в умовах воєнного стану відбулися кардинальні зміни. Це суттєво вплинуло і на нішеві культури.

За даними Держмитслужби блокада морських портів і сухопутних кордонів призвела до того, що станом на 15 грудня 2023 р. вдалося експортувати 15,3 млн. т. зернових і зернобобових, тоді як на таку ж дату 2022 року – 19,9 млн. т.

Обсяг земельних площ, що були задіяні для вирощування квасолі та нуту

	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Квасоля, тис. га	48,5	48,4	37,0	41,7	50,0
Нут, тис. га	11,4	8,4	3,1	4,1	6,7

Значне місце, серед нішевих культур в Україні, займають нут та квасоля, згідно даних Державної служби статистики України, у 2021 році загальні площі під цими культурами становили: квасоля – понад 48,4 тис. га, нут – понад 8,4 тис. га.

Після повномасштабного вторгнення у 2022 році, площі вирощування культури зменшилися 37,0 тис. га та 3,1 тис. га відповідно. Втрата великої кількості посівних площ півдня та сходу України, а також ускладнення шляхів експортування продукції у 2022-2023 роках, були пов'язані виключно через військову агресію.

Однак, можна сказати, що вже спостерігається тенденція зростання зацікавленістю цими культурами в інших областях України.

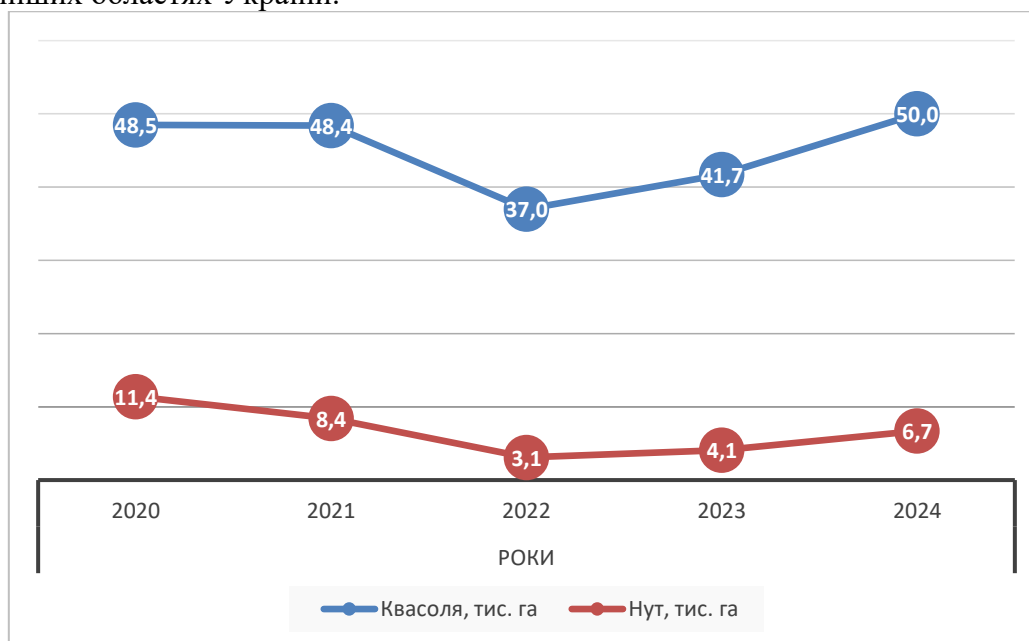

Рис. 1. Обсяг земельних площ, що були задіяні для вирощування квасолі та нуту.

Економічну ефективність нуту та квасолі забезпечують висока маржинальність, постійно висока закупівельна ціна, сталий споживчий попит і рентабельність, яка в 2021 році становила 52 %. З агротехнічної точки зору, нут, горох та квасоля є одними з найкращих попередників, оскільки рослини здатні фіксувати азот з повітря і розчиняти фосфати, що дозволяє акумулювати в ґрунті близько 80-180 кг/га азоту для наступної культури. Відповідно, це дає змогу знижувати норми внесення азоту, економити коштів та зменшення рівня хімізації ґрунту. Нішеві, як і будь-які сільськогосподарські культури, мають і певні можливості для виробника, так і певні ризики. Починаючи займатися виробництвом таких культур, варто заздалегідь врахувати ці ризики та розуміти, чи перевищують перспективи вирощування можливі недоліки.

Серед головних ризиків, що впливають на результати вирощування нішевих культур є такі, як специфічні знання агротехнології, особливості збирання, очищення та калібрування, логістика. Якщо поруч немає відповідного елеватора, який зможе якісно очистити та відкалібрувати зерно - це проблема. Якщо немає досвіду роботи в цій сфері - це ризик. Також присутні інші фактори, як непрозорість ринку, відсутність інформації, якість не стандартизована, як це відбувається для основних культу. Стандарти

зосереджені більше в країнах-споживачах, а не в країні виробника. Крім того, можна додати, що топ-трейдери на ринку нішевих культур майже не присутні, бо це нестандартний трейд, де ринки попиту невеликі, нарощування кількості не дасть маржинальність базових ринків.

Рис. 2. Особливості нішевих культур.

Має місце висока волатильність цін. Коли обсяги попиту невеликі, а пропозиція швидко змінюється, відсотковий рух ціни набагато більший, ніж на основні культури. Є певні проміжки часу з дуже високою маржинальністю, але їх потрібно вміти передбачити, виходячи з ситуації на світовому ринку. Обмежена ліквідність ринку, часто важко спланувати продажі залежно від потреб ринку.

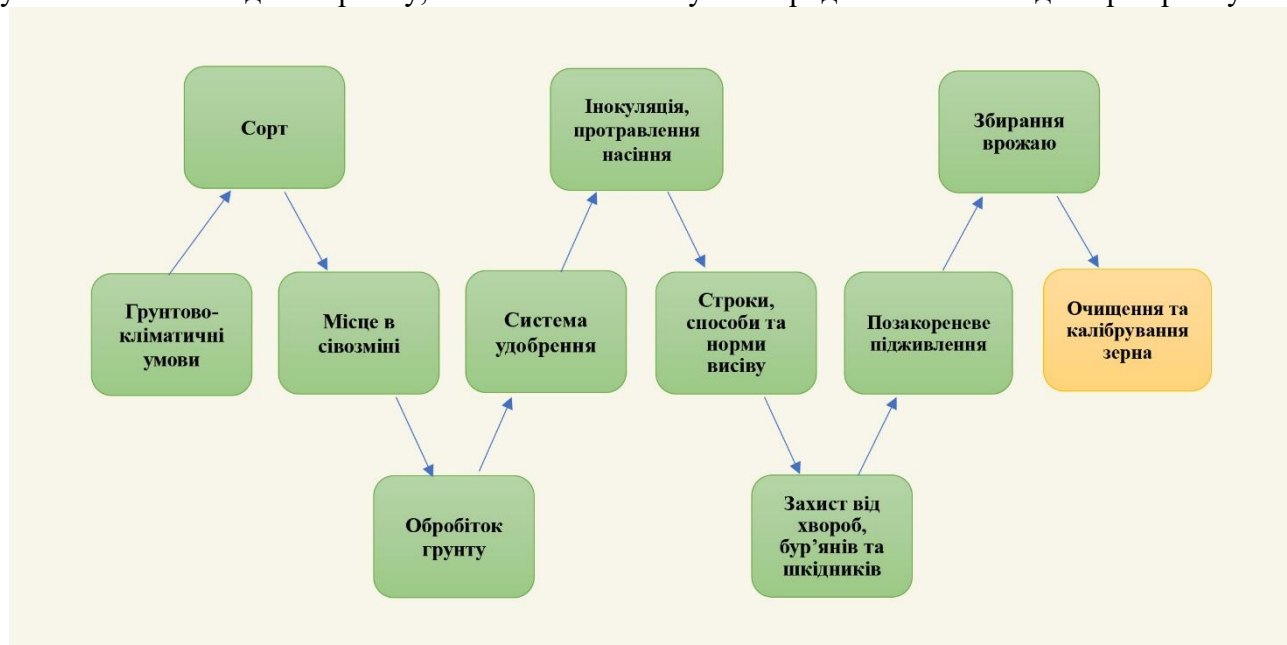

Рис. 3. Основні складові отримання високих врожаїв квасолі та нуту.

Але не дивлячись на недоліки є в цих культур і ряд своїх переваг. А саме:

- можливість балансування сівозміни;
- порівняно менша конкуренція з боку виробників та покупців;
- можливість укласти довготермінові контракти;
- наявність внутрішнього ринку;

- висока маржинальність (на короткому проміжку часу здебільшого).

- В Україні є ряд об'єктивних передумов, які сприяють розвитку промислового виробництва бобових, а саме – це клімат, природна родючість ґрунтів, наявність запасу посівного матеріалу та науковий і виробничий досвід вирощування.

У ННЦ «Інститут аграрної економіки» зазначають, до повномасштабного вторгнення РФ виробництво квасолі в Україні поступово зростало й оцінювалось фахівцями ринку приблизно у 80 тис. т на рік. Однак зараз воно дещо знизилось і за підсумками 2023 року склало 71 тис. т, з яких понад 54 тис. т. виробили господарства населення.

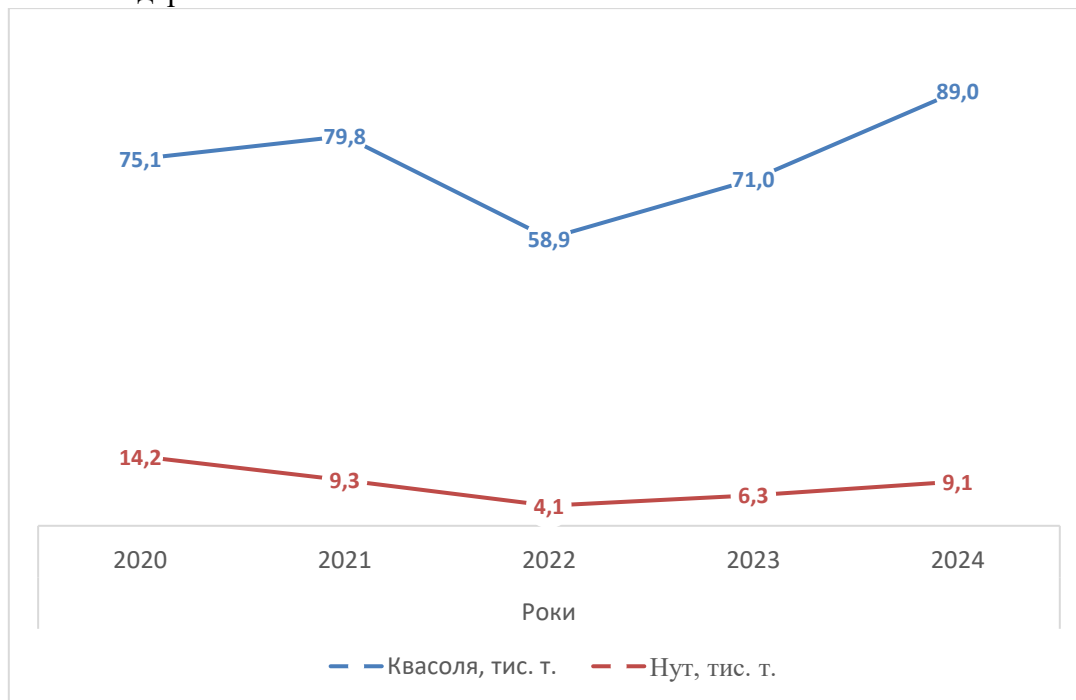

Рис. 4. Обсяг виробництва (валовий збір) квасолі та нуту в Україні

Основні посіви квасолі зосереджені в західних (Хмельницька, Тернопільська та Івано-Франківська) та центральних (Вінницька, Житомирська) областях України. Зазначені 5 областей забезпечують понад 55% усього виробництва квасолі в країні.

Згідно даних Міністерства аграрної політики, та продовольства України, в 2024 році ситуація змінилася на краще, квасолі було засіяно понад 50 тис. га, а зросли також посівні площі й під нутом.

Варто звернути увагу, що нут посідає почесне третє місце за обсягами вирощування серед зернобобових культур у світі. Щороку в світі, площі зайняті під нутом зростають, а обґрунтовані технології вирощування забезпечують збільшення рівня врожайності.

За останнє століття його площі збільшилися з 5–6 млн. га до 13 млн. га, урожайність з 15 ц/га до 25 ц/г, а в деяких випадках навіть і 30 ц/га. Станом на сьогодні, нут вирощують у більш ніж 60 країнах світу.

За результатами 2023 року, Україна ввійшла в топ 100 країн-виробників нуту у світі, й посідає там 28-е місце, з показником валового збору в 6.25 тис. т.

Список використаних джерел

1. Nadiia Reznik, Ivan Rogovskii, Volodymyr Havrylyuk, Inna Riepina, Volodymyr Khodakivskyu, Tetyana Demchenko, Valerii Kotliarov. (2025). Engineering and security management of technological transformation trends of agrotechnics. *Studies in Big Data*. Springer. volume 164. pp 289–298 https://doi.org/10.1007/978-3-031-75095-3_23. Scopus. WoS. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-75095-3_23. Q3.

2. Yablonskyi P., Rogovskii I., Virchenko G., Borek K., Volokha M., Golova O. Geometric modeling of disc furrow profile. *Journal of Engineering Sciences (Ukraine)*, (2025). Vol. 12(1), pp. E1–E9. [https://doi.org/10.21272/jes.2025.12\(1\).e1](https://doi.org/10.21272/jes.2025.12(1).e1).

3. Ivan Rogovskii, Valerii Kotliarov, Valerii Bondarenko, Volodymyr Havrylyuk, Chen Gaojiang & Li Zehao. (2024). Engineering and security management of Smart technology of agrotechnics of crop production. *Contributions to Finance and Accounting*. Springer, Cham. Part F4082. pp 93–102 https://doi.org/10.1007/978-3-031-75960-4_10.

4. Malanchuk, O., Tryhuba, A., Rogovskii, I., Titova, L., Berezova, L., Korobko, M. (2024). Differential-symbolic approach and tools for management of medical support projects for the population of communities. *Project Management: Industry Specifics*. P. 105–134. <https://doi.org/10.15587/978-617-8360-03-0.CH4>.
5. Sheichenko, V., Rogovskii, I., Skoriak, Y., Petrachenko, D., Shevchuk, M., Sheichenko, D., Titova, L., Sivak, I. (2024). Defining patterns in the intensification of hemp stalk retting processes. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6 (1 (132)), 50–63. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.3150>.
6. Sheichenko, V., Petrachenko, D., Rogovskii, I., Dudnikov, I., Shevchuk, V., Sheichenko, D., Derkach, O., & Shatrov, R. (2024). Determining patterns in the separation of hemp seed hulls. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 4(1 (130)), 54–68. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.309869> Q3
7. Aulin, V., Rogovskii, I., Lyashuk, O., Tykhyi, A., Kuzyk, A., Dvornyk, A., Derkach, O., Lysenko, S., Banniy, O., & Hrynkiv, A. (2024). Revealing patterns of change in the tribological efficiency of composite materials for machine parts based on phenylone and polyamide reinforced with arimide-t and fullerene. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3(12 (129)), 6–18. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.304719> Q3
8. Rogovskii, I., Sivak Igor, Shatrov Ruslan, Nadtochiy Oleksandr. Agroengineering studies of tillage and harvesting parameters in soybean cultivation. *Engineering of Rural Development*. 2024. Vol. 23. P. 965-970. DOI: 10.22616/ERDev.2024.23.TF195.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗБІРНИК ТЕЗ

XI Міжнародної науково-практичної конференції
**«Перспективи і тенденції розвитку конструкцій
та технічного сервісу сільськогосподарських машин і знарядь»**

<https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>

11 квітня 2025 року
м. Житомир

<https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>

УДК 631.2:621.017:615.281:340(477)

Збірник тез доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи і тенденції розвитку конструкцій та технічного сервісу сільськогосподарських машин і знарядь. PTDSTSAMT-2025» з нагоди 30-річчя започаткування підготовки ОС «Бакалавр» за спеціальністю «Агроінженерія». 11 квітня 2025 року. МОН України. Житомирський агротехнічний фаховий коледж. Житомир. 2025. 333 с. <https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>.

Рекомендовано до друку методичною радою Житомирського агротехнічного фахового коледжу МОН України (протокол від 10.04.2025 р. № 6)

Proceedings of the XI International Scientific and Practical Conference "Prospects and Trends in Development of Structures and Technical Service of Agricultural Machinery and Tools. PTDSTSAMT-2025." on occasion of the 30th anniversary of the initiation of the preparation of the Bachelor's Entity in the specialty "AgroEngineering". April 11, 2025. Ministry of Education and Science of Ukraine. Zhytomyr Agrotechnical Professional College. Zhytomyr. 2025. 333 p. <https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>.

В збірнику представлені тези доповідей науково-педагогічних працівників, наукових співробітників, аспірантів та студентів Житомирського агротехнічного фахового коледжу, провідних вітчизняних і закордонних закладів вищої освіти та наукових установ, в яких розглядаються завершені етапи розробок.

The collection presents abstracts of reports by scientific and pedagogical workers, researchers, postgraduates and students of the Zhytomyr Agrotechnical Professional College, leading domestic and foreign higher educational institutions and scientific institutions, which consider the completed stages of development.

Передрук або інше відтворення в будь-якій формі в цілому або частково матеріалів, опублікованих у цьому віданні, дозволено лише за посиланням на джерело і дотриманням вимог законодавства